

Obligatorisk oppgave nr. 1

DRI 1002, vår 2006

skrevet av

Marius Jahren,

Marius Lifvergren

Maryam Waisi

og

Lena Haugan Larsen

(forside med bekreftelse fra gruppa, leveres til gruppelærer torsdag 09.02.06)

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	side 2
2. Hva er ytringsfrihet?	side 2
3. Myndighetenes regulering av Internett	side 4
4. Kontroll av Internett	side 5
5. Internett og etikk.	side 8
6. Konklusjon	side 10
Litteraturhenvisning	side 11

Oppgavetekst:

Drøft forhold ved Internett som kan tenkes å *begrense* ytringsfriheten.

Dette kan være tekniske, organisatoriske, økonomiske, rettslige eller andre forhold som du anser som relevante. Begrunn svarene. Finn konkrete eksempler som kan illustrerer hva du mener.

1. Innledning

Innledningsvis i denne oppgaven vil vi se litt på hva ytringsfrihet er og hvordan den forholder seg till Internett. Særlig vil vi prøve å få frem hvorfor det kan være vanskelig å ha en tradisjonell tilnærming til ytringsfriheten på Internett. Vi vil også kommentere noen av de utfordringene myndighetene står ovenfor når det gjelder avveiningen mellom det å kontrollere nettet og det å ikke begrense eller krenke ytringsfriheten.

Vi vil så belyse de tekniske forholdene som kan begrense ytringsfriheten og vi vil bruke Kina som eksempel. Deretter drøfter vi i hovedsak rettslige og samfunnsmessige forhold knyttet opp mot ytringsfriheten, og vi vil bruke Iran som et konkret eksempel.

Avslutningsvis vil vi forklare hvordan etiske spørsmål knyttet til Internett er en debatt om ytringsfrihet, og hvordan etikk spiller inn på ulike aspekter som begrenser ytringsfriheten på Internett.

Vi har valgt å besvare oppgaven gjennom å ha fokus på de aspektene vi anser som de viktigste, og kanskje de mest interessante å skrive om. Særlig vil vi legge vekt på å gi konkrete eksempler der det er mulig, og vi prøver å være dagsaktuelle med tanke på all oppstand det har vært rundt ytringsfriheten de seneste dagene.¹

Vi vil ikke svare på oppgaven slik at vi systematisk drøfter de ulike forholdene opp mot hvorfor de begrenser ytringsfriheten, men vil isteden gjennom gode eksempler belyse aktuelle forhold, særlig rettslige og tekniske, som begrenser ytringsfriheten på Internett. Vi vil også drøfte de etiske aspektene knyttet opp mot særskilte forhold ved Internett.

2. Hva er ytringsfrihet?²

Ytringsfrihet er mest utbredt i den vestlige delen av verden og i Norge er ytringsfriheten sikret etter grunnlovens §100 hvor loven lyder slik «Ytringsfrihet bør finne sted» og i EU er den sikret i den europeiske menneskerettighetskommissjon art 10. Ytringsfrihet har røtter fra opplysningstiden og er et moderne begrep. Ytringsfrihet handler om individer kan uttrykke seg fritt, i et samfunn hvor man skiller mellom det offentlige og det private sfære. Vi begrunner ytringsfrihet ved tre prinsipper, sannhetsprinsippet, autonomiprinsippet som kan forklares med «Individets frie meningsdannelse » og demokratiprinsippet. Disse tre prinsippene vil vi forklare nærmere.

Sannhetsprinsippet:

Utgangspunktet for dette prinsippet ligger i en vitenskapelig tenkemåte, hvor det hevdes sannhet oppnås gjennom en prosess som er verdslig, kulturavhengig og dialektisk. For å oppnå sannhet må man utveksle hverandres mening og tolerer andres meninger. Mennesker er feilbarlige og gjennom å høre på hverandre og undersøke saker, kan man lære mye mer av hverandre og dermed er samfunnet sunt for alle og ytringsfrihet finner sted. Et godt eksempel på sannhetsprinsippet er i et moderne samfunn i Norge lever mange ulike minoriteter med ulike religioner, bakgrunn, kultur og ulike oppfatninger av moralsk godhet. Gjennom

---

¹ Skrevet 8. februar 2006

² Basert på NOU 1999:27 "Ytringsfrihet bør finne sted", Forslag til ny grunnlov § 100, originalsider: ss.19-36, 87-96, kompendium DRI 1002 nr. 2469, Oslo 2006 ss. 75-104

ytringsfrihet kan den enkle samfunnsborger uttrykke seg fritt når det gjelder politiske, religiøse og kulturelle spørsmål osv.

Autonomiprinsippet « Individets frie Meningsdannelse»

Utgangspunktet for dette prinsippet går ut på idealet om «fri meningsdannelse» og henger nøye sammen med forestillingen om «det myndige menneske». «Med myndige menneske» menes at det kreves en viss av forutsetninger for at den enkelte samfunnsborger kan fungerer som autonomt, altså selvstendig, i det åpne samfunnet.

I vesten har man lange tradisjoner med å hevde den enkelte samfunnsborger eller individ er født med visse rettigheter som ukrenkelige, før politiske rettigheter og talehandling.

Demokratiprinsippet:

Utgangspunktet for dette prinsippet er offentlighet må finne sted ved de viktige og sentrale samfunnsmessige prosesser, og ved viktige beslutninger og valg må meningsutveksling finne sted mellom det offentlige og deltakere av samfunnet. I demokratiprinsippet er tre aspekter sentrale, informasjonsfriheten, den offentlige meningsutveksling og offentlighet som kontroll. Informasjonsfrihet er rettslig begrunnet i den europeiske menneskerettighetskonvensjons art 10 og den går ut på at man skal få rett til tilgjengelige kilder. Etter demokratiprinsippet skal de relevante informasjonen være tilgjengelige og offentligheten må ha et ansikt til samfunnet.

Hvis vi går nærmere inn på de ulike kategorier av ytringsfrihet, vil vi se at ytringsfrihet kan defineres på ulike måter ved deres form språk, bilde, demonstrasjon og lignende. Ved innhold kan de defineres ved informative, argumentative, estetiske, agiterende, strategiske, manipulerende.

Hvorfor er ytringsfrihet viktig i Norge?

Etter grunnloven § 100 skal Norge vært et åpent samfunn der den enkelte individ har rett til å uttrykke seg. I moderne samfunn i vesten står ytringsfrihet sentral og har store avgjørelser for hverdagen. Gjennom ytringsfrihet kan man danne et ansikt til offentligheten og meningsutveksling kan gi en gjensidighet mellom offentligheten og resten av samfunnet. Ytringsfrihet danner grunnlaget for et sunn samfunn der deltakelse fra hele samfunnet kan bidra med i viktige samfunnsmessige prosesser og beslutninger som valg for eksempel. Dermed kan individene har viktige påvirkninger i politiske, samfunnsmessige, kulturelle, religiøse, moralske og rettslige spørsmål. I et moderne samfunn som Norge er tilgjengeligheten av informasjon stor gjennom media, internett, aviser, tidsskrifter, bøker osv. og mesteparten av befolkningen er velutdannet. Gjennom utdanning har man blitt oppmerksom på sine rettigheter og plikter som en borger av dette samfunnet og derfor spiller ytringsfrihet en sentral rolle i folks daglige liv. Man kan med andre ord ikke tenke seg et Norge uten ytringsfrihet selv om ytringsfrihet ikke har så lange røtter i vår historisk perspektiv.

Internett gjør det mulig for nærmest hvem som helst å ytre seg om hva som helst, og det er mulig å nå ut til millioner av mennesker verden over. Ytringsfriheten blir tradisjonelt regulert av nasjonale lover som speiler de verdiene og normene som gjelder i nettopp det landet. Siden Internett åpner for et Internasjonalt forum der informasjonen, i utgangspunktet, er tilgjengelig for alle uansett hvilket land man bor i, er det lagt til rette for motsetninger mellom ulike lands lovverk og ulike kulturers verdisyn. Internettets grunntanke er at informasjonen skal være fri, og dens tekniske struktur er slik at det er svært vanskelig, og om ikke umulig, å få full kontroll over det som legges ut. Velger man å gjennomføre mottiltak for å oppnå kontroll over

visse aspekter ved Internett, har det fort følger for ytringsfriheten. Altså Internetts struktur er ikke helt forenlig med det å praktisere den ytringsfriheten vi tradisjonelt er vant med.

3. Myndighetenes regulering av Internett

Tilnærmingen til reguleringen av innholdet på Internett fortøner seg ulikt blant verdens land i dag, og spesielt er forskjellen mellom Øst og Vest stor. Det som kjennetegner demokratiske land, eksempelvis Europa, er at man i langt høyere grad stoler på brukernes egne vurderinger og evner til å bestemme over hvilken informasjon de skal ha tilgang til. EU, har til nå, gitt uttrykk for att de tror på selvjustis og redaktør ansvar på leverandør (ISP) nivå. Sammenlignet med f.eks. avisers redaktør ansvar er likheten egentlig ikke særlig stor, siden det er praktisk umulig for en ISP å kontrollere alt innhold som befinner seg på deres vertsmaskiner.

”I et EU-direktiv om elektroniskhandel legges det opp til at Internett-leverandørene får medvirkeransvar for det materialet som legges ut via leverandørenes vertsmaskiner. Dette betyr at dersom noen krever det, plikter ISP-en å raskt vurdere redaksjonelt det innholdet noen har klaget på. Med en slik redaksjonell vurdering har ISP-en et rettslig redaktøransvar, kalt medvirkeransvar, for innholdet.”³

Når ulovlig innhold ikke kan reguleres av nasjonal medielovgivning, som f.eks. når innholdet befinner seg i et annet land, har noen EU-land valgt håndheve nasjonal medielovgivning. For eksempel har ”myndighetene i Tyskland pålagt nasjonale nettleverandører å filtrere ut barnepornografi distribuert til tyske brukere fra USA.”⁴

Et annet tiltak har vært å utvide sin egen jurisdiksjon, slik at nasjonale lover gjelder også for innhold som befinner seg i andre land. Et eksempel er da en australsk innbygger ble arrestert på flyplassen Tyskland for å ha publisert løgner om Holocaust, selv om nettstedet var publisert på en australsk server og var rettet mot australske innbyggere.⁵ Det som gjør dette tilfellet litt spesielt er at tyske myndigheter har valgt å arrestere denne personen, Fredrick Töben, selv om det ikke foreligger noen konkrete bevis på at ytringene var rettet mot Tyskland eller tyske borgere. Hadde dog det vært tilfellet at ytringene var rettet mot tyskland hadde saken kanskje vært mindre kontroversiell siden det ikke har noe å si på hvilken nettserver ytringene ligger, men hvor ytringene er ment å gjelde.

Forklart ut fra en annen synsvinkel så er det slik at det ikke skal være mulig å lure seg unna nasjonal lovgivning ved å legge f.eks. lovstridige ytringer på en utenlandsk server i et annet land, der disse ytringene ikke er lovstridige. Dette illustrerer hvor vanskelig det er å regulere innholdet på Internett ved hjelp av lover.

Mens EU tror mest på selvregulering, har USA i større grad forsøkt å regulere innholdet på Internett gjennom lover. Et eksempel er lovforslaget Communication Decency Act (CDA), som var et forsøk på å beskrive hva slags innhold som strider mot loven. Dette skulle vise seg være umulig, og overrenstemte svært dårlig med USAs sterke lovgivning om ytringsfrihet. CDA hadde som mål å beskytte fortrinnsvis mindreårige mot pornografi og det er nettopp beskyttelsen av utsatte grupper da særlig mindreårige, som kjennetegner hvordan land i vesten forholder seg til regulering av Internett.

³ Gunnar Liestøl og Terje Rasmussen, ”Digitale medier”, Universitetsforlaget 2003, s.130

⁴ Elisabeth Staksrud, ”Ytringsfrihet og sensur på Internett”, kompendium DRI 1002 nr. 2469, Oslo 2006, s.137

⁵ Staksrud, 2006:137

I Østen og da særlig i land underlagt totalitære regimer er det frykten for kulturelle og politiske impulser som er hovedgrunnen til å kontrollere Internett. For å kunne få kontroll over et lands Internett bruk er man nødt til plassere filtre på server nivå, og ikke på brukernivå slik EU ønsker. Fra en vestlig synsvinkel strider det å plassere filtre på servernivå mot ytringsfriheten, og land som gjennomfører en slik strategi kan vanskelig forsvare å ha et demokrati.

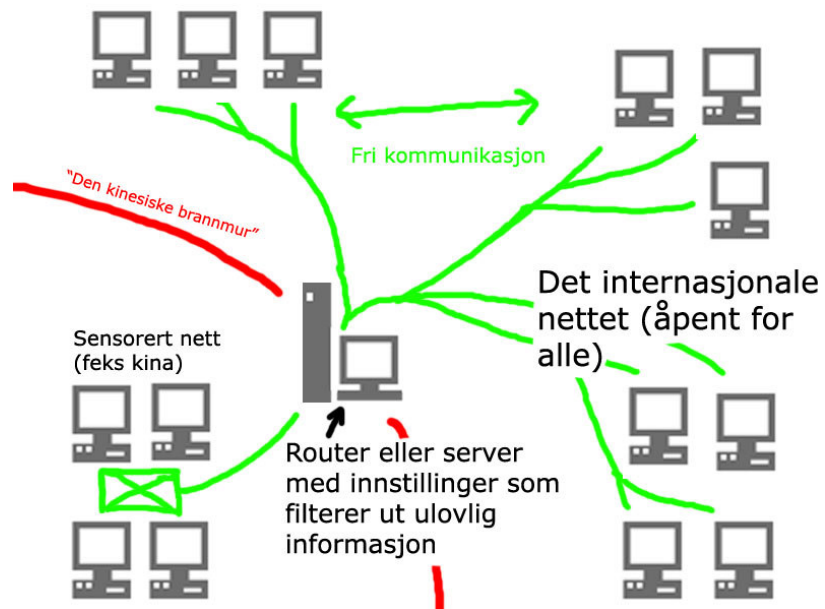
4. Kontroll av Internett

Forløperen til det vi i dag kjenner som Internett, ble utviklet av amerikanerne på 60-tallet for ganske andre formål enn det nettet i dag videreutvikles for. I starten kunne nettet regnes som ett lukket nett der det verken var behov for spesielle sikkerhetstiltak eller for å kunne hindre tilgang til forskjellige elementer. I dag jobbes det derimot omfattende for å både sikre ett trygt nett, og mange land bruker omfattende midler mot å filtrere og sensurere de områdene som landets innbyggere ikke skal ha tilgang til.

Sensurering fra ett teknisk perspektiv

Internett er bygget opp av en samling av datamaskiner som er befinner seg over hele jordkloden. For at informasjon skal kunne reise fra en datamaskin til en annen så kan denne dataen i teorien velge akkurat den ruten den ønsker innenfor det fysiske nettet. For eksempel kan data fra Norge til USA reise for eksempel via Danmark eller via England. Ønsker man da å kontrollere eller sensurere informasjon på Internett så er man derfor nødt til å sørge for at denne informasjonen reiser igjennom konkrete knutepunkt slik at man kan overvåke og filtrere informasjon akkurat i dette punktet. Hadde for eksempel all trafikk fra Europa til USA gått igjennom en pc som stod i London så kunne man effektivt kontrollert nettet i dette punktet. Slik er det ikke, og det er også dette som bidrar til den utrolige robustheten som Internett har. Allikevel finnes det land som ønsker å skjerme deres innbyggere for en del informasjon på Internett. Dette krever at nettverket innad i landet er bygget opp med noen få enkle knutepunkter til det internasjonale nettet. Dette er en framgangsmåte som blir brukt blant annet i Kina og Saudi Arabia. Dette er også forsøkt illustrert ved figuren til venstre. Kina har sitt helt eget interne nettverk, mens all trafikk

mot det åpne internasjonale nettet må ta veien via ett offentlig knutepunkt slik at myndighetene kan holde kontroll på hva som kommer igjennom.

Fortsettelsen vil først og fremst konsentrere seg om Kinas sensurering av internett for sine brukere.

Kina

Kina etablerte sent på 1990-tallet det som blir kalt "Den store kinesiske brannmur", hvilket var en stor oppgradering av den tidligere kontrollen av Internett i Kina. Før denne oppgraderingen kunne kun internettadresser⁶ sensureres og blokkeres, og dette måtte trolig skrives manuelt inn i systemene, enten via rutere eller via proxy-servere som er maskiner som mellomlager nettstedet som ofte i bruk slik at nettet blir mindre belastet. Etter at den kinesiske brannmuren ble tatt i bruk så forbedret og effektiviserte man denne kontrollen ved å la maskiner søke etter bestemte nøkkelord i internettadressene slik at hvis for eksempel "Falun" var forbudt så ble alle internettadresser⁷ med dette ordet i seg blokkert. Hvis ett slikt nøkkelord ble funnet så ble brukeren omdirigert til en annen maskin og vedkommende fikk beskjeden "File not found". Det var også mulig å spore opp brukeren for eventuelt å stenge han/henne ute fra nettet en periode.

Internett er i utgangspunktet ett desentralisert nettverk, hvilket betyr at informasjon kan ta mange veier gjennom nettverket når den reiser fra A til B. Dette gjør total sensur av nettet utrolig vanskelig. Det finnes derfor en del oppfinnsomme metoder for å smette unna den nåværende kontrollen. Siden sensuren kun går på internettadressene (url-en) så har en del nettsteder unngått "fyordene" i adressenavn og innhold, og slipper dermed unna sensuren. For eksempel da Zhao Ziyang døde i 1989 ble det lagt ut mange kondolansemeldinger på internett, men siden Zhao Ziyang støttet studentenes frihetbevegelse på Den himmelske freds plass i 1989, så var han dårlig likt av myndighetene og derfor ble ikke hans navn brukt på internett. Kondolansemeldingene kunne derfor endres til "Min venn døde i går kveld, jeg savner han" osv.

Selv om det finnes små smutthull som brukere kan til dels omgå denne sensureringen så viser en rapport utviklet av OpenNet Initiative, ett samarbeid mellom tre nordamerikanske akademiske institusjoner, at Kinas system for å stanse formidlingen av uønsket innhold over Internett er verdens mest avanserte av sitt slag - "Systemet omfatter nær sagt alle landets internettforbindelser, og er svært effektivt. Det støtter seg til både avansert teknologi og detaljert juss, og drives av mange tusen folk fordelt på alle nivåer." Det Kinesiske systemet får også pluss fordi det ikke gir inntrykk av at det finnes forbudt informasjon der ute, noe som skiller det fra andre Internett-sensurerende land slik som for eksempel Saudi Arabia der all internettrafikk går igjennom ett enkelt punkt og brukere får ved ulovlige sider beskjed om at "dokumentet er sperret for innsyn".

I dag videreutvikler Kina nettet sitt og har inngått gigantkontrakter med de tre vestlige firmaene Cisco, Juniper og Alcatel for å bygge ut Kinas neste generasjon Internett, CN2. Landsbygda skal nås med optisk fiber, men nettet skal bli like, om ikke mer, sentralisert som før. Hovedideen er at nettet skal bestå av en yttersone med mange små nettverk hos småbyer og landsbyer. Disse nettene skal deretter kobles opp mot 200 større bysentre som er delt inn i fire regioner (se figur). Disse 200 sentrene skal deretter kobles opp mot kjerne-rutene som ligger i

⁶ for eksempel www.cnn.com

⁷ Som eksempler har vi www.falun.org, www.faluninfo.net, osv.

byer som Beijing, Shanghai og Chengdu. Dette betyr at svært mye av trafikken vil måtte passere igjennom disse knutepunktene hvilket muliggjør effektiv sensurering og kontroll.

Kina og ytringsfrihet

Innad i Kina er det nå laget nye regler som omfatter alle nettstedene som driver med nyheter eller oppslagstavler, samt alle tjenester som sprer nyheter per sms. Alle som skal drive med nyheter på denne måten må i dag søke tillatelse fra regjeringens informasjonskontor. Dette fordi regjeringen mener det er så mange "usunne" nyheter som "villede" publikum. Samtidig vil tjenester som publiserer nyheter med oppdiktet informasjon, pornografi, pengespill eller vold bli straffet hardt. Nyheter som truer statens sikkerhet, avslører statshemmeligheter, bryter ned landets enhet, skader statens omdømme og interesser, eller forstyrrer samfunnets orden og stabilitet skal også straffes. Meningen med dette er at man skal "tjene folket og sosialismen". Dette vil helt klart begrense både utenlandske og innenlandske medier til å spre informasjon. Her kan vi trekke kontraster til den intense ytringsfrihetsdebatten som i disse dager brer seg etter karikaturtegningene av Muhammed i danske Jyllands-posten og det kristne norske bladet Magazinet. Det er helt klart at dette ikke hadde blitt akseptert og håndtert på samme måte av kinesiske som norske myndigheter. Pr i dag er også Internett stadig voksende på diskusjonsforumsfronten, og man kan i dag ofte diskutere artikler av nyhetsbyråene direkte på Internett. Dette løfter muligheten for fri ytringsfrihet opp på ett nytt plan siden alle nå kan engasjere seg i den "offentlige" debatten rundt slike saker. Allikevel virker dette helt håpløst i Kina og land med samme type internettpolitikk siden betente og vanskelige nyheter her blir sensurert bort, og siden feil ytring vil føre til straff. I Norge legges det også stor vekt på å få barn og unge til å benytte seg av IKT og Internett for å få utnyttet dette kraftige verktøyet på stadig flere arenaer. Samtidig kan vi lese at Kina stengte i siste kvartal 2004, 12575 internettkafeer fordi "de lå for nære barne- og ungdomsskoler".

Iran og regulering av internett

I vesten har de europeiske landene stor tillit til borgere sine når det gjelder bruk av Internett og Internett er blitt en sentral del av det vestlige samfunnet. For å presisere dette er Internett blitt en viktig informasjonskilde i vesten, hvor man har informasjonsfrihet til å søke hvor man vil. Dermed blir Internett bedre utviklet og brukt mye i universiteter og andre sentrale deler av samfunnslivet.

I Iran derimot, er situasjonen en annen. Iran har et tyranni regime og befolkning har ikke rett til ytringsfrihet. Etter at Mustafa Nejad kom til makten har det iranske regimet blitt strengere og regjeringen i Iran har planer om å kutte ned på alle internettgjengelighet utenfor landets grenser. Iran har hatt mange regimer, før revolusjonen i 1979 var det Shaien som regjerte. Befolkningen hadde til en viss grad ytringsfrihet og informasjonsfrihet. Etter revolusjonen i 1979 har landet fått strengere og strengere regimer hvor befolkningen lider av dette. I Iran er 70 prosent av befolkningen unge og mest parten har utdanning og de har et godt forhold til de vestlige landene gjennom Internett. Ungdommene i Iran hører på engelsk musikk, ser på amerikanske filmer og gjennom internett holder de seg godt informert om det som skjer i verden ellers. Nå har det iranske regime kuttet ut all den kontakten og det vil føre til at mange føle seg veldig isolerte. For gjennom informasjonsfrihet kan man få søkt på aktuelle temaer som er tabuemner å ta opp i det iranske samfunnet. For eksempel det er en tabu i det iranske samfunnet å snakke fritt om sex og gutter, men gjennom internett er man anonyme og kan snakke fritt om hvilke emner man ønsker. Landet blir isolert fra resten av verden og informasjonsnivået hos befolkningen blir lavt i og med at de ikke kan få med seg

hva som skjer i resten av verden. Når det gjelder utdanning blir det også påvirket, man får ikke den samme tilgjengeligheten av informasjon som man hadde før.

Iransk nye lovverk om internett:

Det iranske Telekommunikasjons kompaniet har pålagt alle landets ISP-er å filtrere alt internett innhold som det iranske regimet oppfatter som truende, det kan være umoralske eller motstridende, dermed alle de opposisjonelle nettstedene spesielt fra USA og Israel. Samtidig innfører den nye loven en 18-års aldersgrense for bruk av internett i landet. De nye iranske reglene truer med ISP-er som nekter eller av andre grunner ikke gjennomfører de iranske kravene risikerer å miste lisensen og i tillegg et oppgjør med det iranske rettssystemet. I Iran har loven tråd i kraft og mange internettkafeer er allerede stengte.

Iran har som sagt utviklet seg til å bli et av de landene som er ledende når det gjelder sensur på Internett. Grunnet en eksplosiv utvikling i Internettbruken, har landets myndigheter strammet grepet alt mer. Og i senere tid har såkalt blogging blitt svært populært blant undertrykte deler av befolkningen. For å understreke den eksplosive utviklingen av antall brukere av Internett i Iran, så var det ca. 1 million brukere i 2001 mot ca.5 millioner brukere i 2004 og det er forventet at det vil være rundt 25 millioner brukere i 2009. Særlig forsøker myndighetene å blokkere alt publisert materiale som er skrevet på Farsi, og det er større sannsynlighet for at nettsteder skrevet på Farsi blir blokkert fremfor engelsk språklige nettsteder.

For å filtrere innhold på nettet anvender Iran seg av et amerikansk kommersielt filter. Det er ingen ukjent sak at kommersiell programvare som av opphavrettslige grunner har en lukket standard er langt fra feilfrie, og det faktum at Iran baserer sin filtrering på denne teknologien tilsier at filtreringen er og vil være langt fra feilfri i fremtiden.

Fra et ytrings- og informasjonsfrihets perspektiv er kombinasjonen av det at filteret har en rekke svakheter i form av å blokkere for mange sider og feil sider, samt at filteret har en lukket standard slik at det ikke er mulig å få full oversikt over hva som filtreres, en svært alvorlig overtredelse mot prinsippene. Irans filtrerings regime har bakgrunn i en rekke lover som kontrollerer publisering av sensitiv informasjon. Blant annet plikter de som vil bli abonnenter hos ISP-er å signere på at de ikke vil besøke "ikke islamske" sider, og det er også lovfestet at ISP-ene må installere filtre som kontrollerer både web sider og e-post.

I Østen og da særlig i land underlagt totalitære regimer er det frykten for kulturelle og politiske impulser som er hovedgrunnen til å kontrollere Internett. For å kunne få kontroll over et lands Internett bruk er man nødt til plassere filtre på servernivå, og land som Kina og Iran har gjort store fremskritt på dette feltet. Spørsmålet er hvor hensiktsmessig det er å legge ned masse penger og ressurser på avanserte filtre på servernivå, når det teknisk sett er svært enkelt å koble seg til nettet via satellitt og dermed unngå å måtte filtrere innholdet gjennom f.eks. Iranske filtre.⁸

5. Internett og etikk.

Etikk er en av filosofiens grunntanker, og omhandler hva som er rett og galt, samt hvilke prinsipper som gjelder for å handle riktig. Utgangspunktet i denne tenkingen er at menneske

---

⁸ Tekst basert på informasjon fra: <http://www.opennetinitiative.net/studies/iran/>, lest 04.02.06

er et fritt vesen, som selv er i stand til å velge sine handlinger. Etikk omhandler ikke bare hva som er riktig og galt, men prøver også å beskrive hvorfor noe er riktig eller galt. Etikk er bare til en viss grad normativ, selv om filosofer har syslet med oppskrifter på moralsk adferd, og også religioner inneholder moralske normer.⁹ Etikk knyttes til den enkeltes valg, og vil derfor ha forskjellig utgangspunkt, mål og mening.

I sin bok *Innføring i informasjonsbehandling*, skriver Trond R. Braadland at etiske spørsmål knyttet til Internett langt på vei er en debatt om ytringsfrihet. Han refererer til at Internett fungerer som en informasjonskanal for alle mulige seksuelle, politiske og religiøse yttergrupper, og spør seg hva som bør gjøres med det. Videre skriver han at kampen mot klare ulovligheter på Internett blir et spørsmål om internasjonalt samarbeid, men at et problem er at håndhevelse av lovverket varierer fra land til land. Han poengterer videre at ytringsfriheten er et gode som mange land beskytter for nær sagt enhver pris, og at Internett er viktig for grupperinger som kjemper mot tyrannier. Braadland skriver videre at flertallet av verdens befolkning samtidig ønsker at Internett ikke skal være en mulighet for alle mulige utgrupper til å spre sitt budskap.¹⁰

Et annet aspekt er at etikk kan regulerer hva som legges ut på de kommersielle nettsidene. Et eksempel vi vil bruke er en artikkel fra TV 2 Nettavisen¹¹ 1. februar 2006.

”Forkastelig av NRK” er overskriften på artikkelen som omhandler hvordan NRK.no illustrerte en nyhetssak om SAS Braathens med en fotomontasje der et SAS-fly krasjer inn i Oslo Plaza. Etter reaksjoner fra informasjonssjef Siv Meisingseth i SAS Braathen, la NRK.no seg flate og fjernet illustrasjonen. TV 2 Nettavisen intervjuer også administrerende direktør Terje Hellebust ved Oslo Plaza, som er sjokkert over bruken av bildet. NRK.no sin ansvarlige redaktør Are Nundal uttaler til TV 2 Nettavisen at bildet aldri skulle vært i bruk, og at de skal gå igjennom rutinene internt.

Her mener vi at det er de etiske uskrevne reglene om hva som er rett og galt som sensurerer innholdet på NRK.no sine nettsider. Riktignok etter at berørte parter har henvendt seg til NRK.no om at dette bør fjernes. Det ironiske, mener vi, er at bildet fremdeles ligger på internett, men nå som illustrasjon hos TV 2 Nettavisen i deres artikkel om det forferdelige som skjedde i NRK.no. Slik vi ser det er underlig at TV 2 Nettavisen lar bildet ligge ute som illustrasjon. For hvis det, slik de selv fremstiller det i sin artikkel, i utgangspunktet var så støtende med tanke på terrorangrepet mot Twin Tower i New York 11. september 2001, mener vi bildet er like støtende selv om sammenhengen bildet blir brukt i er endret. Og ved et slikt fokus på den etiske tabbe som TV 2 Nettavisen mener NRK.no har begått, sørger de selv for enormt fokus på saken, som igjen fører til at enda flere mennesker gjøres oppmerksom på illustrasjonen. Og hvor etisk er det?

Vi har avslutningsvis dristet oss innom spørsmålet om muligheten til å benytte brukernavn når man deltar i diskusjonsforum, gjør at man føler seg friere til å skrive, debattere og blogge. Kan man være mer ytterliggående i sine meninger når meningene ikke festes ved ens personnavn? Vi mener svaret er ja. Fordi når ens egen person identifiseres med ytringene, mener vi de fleste vil ha sterkere etiske begrensninger for hva de skriver og mener. Således kan man si at ved å kreve identifikasjon, vil man kunne begrense ytringsfriheten. Ikke ved at

⁹ Trond R. Braadland, *Innføring i informasjonsbehandling*, Fagbokforlaget, Bergen 2002, s. 133

¹⁰ Braadland, 2002, s.138

¹¹ Øyvind Henriksen og Arne Lutro, ”Forkastelig av NRK”, TV 2 Nettavisen, <http://pub.tv2.no/nettavisen/it/article549329.ece>, lest 01.02.06

man ikke får lov til å ytre seg, men ved at enkelte reserverer seg fordi man må selv stå for konsekvensene av de meninger man har. Og i enkelte sammenhenger kan det å benytte seg av ytringsfriheten skape kolossale ringvirkninger.

Eksempelvis kan vi igjen se på det som nå skjer i forbindelse med enkelte avisers publisering av karikaturene av profeten Muhammed. Her har Internett i kjølevannet av publiseringen utviklet et vepsebald av ytringer som den trykte presse vegrer seg for å ta del i. Et eksempel er, som Aftenposten.no¹² hevder, en arabisk nettside som i en video viser at Generalsekretær Per Edgar Kokkvold i Norsk Presseforbund og redaktør Vebjørn Selbekk i den kristne avisen Magazinet blir «skutt». Aftenposten.no skriver at ifølge Ekstra Bladet besøkes hjemmesiden der videoen ble lagt ut fredag kveld, ofte av terrorister. "Videoen kommer gjennom sin bildemanipulasjon med indirekte dødstrusler mot de tolv tegnerne som karikerte profeten Muhammed i den danske avisen Jyllands-Posten i september i fjor."¹³ Samtidig som flere debatter, blogger og artikler av ulik seriøs art flourerer på vanlige nettsider og hjemmesider.

Når det gjelder etikk, ytringsfrihet og Internett, mener vi at brukere som legger ut materiale enten som privatperson eller som en del av ens profesjonalitet, bør huske på at når man har trykket "enter", er muligheten tilstede for at ytringen i neste sekund er oppfattet verden over. Derfor vil det være viktig at man i enkelte sammenhenger velger sine ord med omhu, og at man kanskje er villig til å tenke etikk før man sender ut sine meninger. Samtidig må de brukerne som leser det som er tilgjengelig, være klar over at det i enkelte sammenhenger vil være fornuftig å benytte seg av kildekritikk. For ikke alt som er skrevet på veven er nødvendigvis sannheten.

7. Konklusjon

I denne oppgaven har vi satt søkelyset på ytringsfrihet og hvilke virkemidler som kan begrense ytringsfriheten på Internett. Vi har skrevet litt om hva ytringsfrihet er, spesifisert de tre prinsippene for ytringsfrihet som er sannhetsprinsippet, autonomiprinsippet og demokratiprinsippet. Og vi har sett litt på hvorfor ytringsfrihet er så viktig i Norge. Videre har vi sett på hvordan myndighetene rettslig og teknisk regulerer Internett. Deretter beskrev vi hvordan sensur av Internett er mulig fra et teknisk perspektiv, med fokus på Kina og Iran. Avslutningsvis beveget vi oss innom etikk, og hvilke utslag etikk og ikke minst mangel på etikk, kan få på Internett.

---

¹² <http://www.aftenposten.no>

¹³ <http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article1214486.ece> , lest 04.02.06

Litteraturliste:

Braadland, Trond R. *Innføring i informasjonsbehandling*, Fagbokforlaget, Bergen 2002.

Liestøl, Gunnar og Rasmussen, Terje, *Digitale medier*, Universitetsforlaget, Oslo 2003.

NOU 1999:27 "Ytringsfrihet bør finne sted", Forslag til ny grunnlov § 100, gjengitt i kompendium DRI 1002 nr. 2469, UiO, Oslo 2006.

Staksrud, Elisabeth, "Kap.3: Ytringsfrihet og sensur på Internett. Politisk regulering og kommersiell filtrering.", i Slatta, Tore, *Digital makt. Informasjons- og kommunikasjonsteknologiens betydning og muligheter*. 2002, gjengitt i kompendium DRI 1002 nr. 2469, UiO, Oslo 2006.

Webografi:

<http://www.aftenposten.no>

<http://www.cnn.com>

<http://www.falun.org>,

<http://www.faluninfo.net>,

Henriksen, Øyvind og Lutro, Arne, "Forkastelig av NRK", TV 2 Nettavisen,
<http://pub.tv2.no/nettavisen/it/article549329.ece>, lest 01.02.06

© NTB, artikkel om videoklipp i Muhammed-saken,
<http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article1214486.ece> , lest 04.02.06

Tekst om Iran basert på informasjon fra: <http://www.opennetinitiative.net/studies/iran/>, lest 04.02.06

